

УДК: 632.4:633.31.001.18(477.52/.6)

В. П. Туренко, д-р с.-г. наук

Харківський національний аграрний університет ім. В. В. Докучаєва

ЕКОЛОГІЧНЕ ПРОГНОЗУВАННЯ ПОШИРНОСТІ ГРИБНИХ ХВОРОБ ЛЮЦЕРНИ У СХІДНОМУ ЛІСОСТЕПУ УКРАЇНИ

В сучасних умовах розвитку агропромислового комплексу України урожайність насіння люцерни на задовольняє потреби кормовиробництва.

Погіршення фітосанітарного стану агроценозів України суттєво знизило урожайність насіння люцерни, що негативно вплинуло на розвиток кормової бази тваринництва. Тому здійснення моніторингу поширеності хвороб люцерни є важливою та необхідною задачею в проведенні заходів захисту.

Проведений нами моніторинг посівів люцерни в 2006 – 2012 рр. у Східному Лісостепу України засвідчив про значну поширеність та шкідливість грибних хвороб. Шкідливість хвороб люцерни проявлялась на листі і стеблах у вигляді плямистостей, некрозів, нальотів, що обумовлювали пожовтіння та осипання листя. Все це знижувало продуктивність люцерни, погіршувало якість зеленої маси, сіна та насіння культури.

Значне поширення та шкідливість мала бура плямистість. Вона розвивалась упродовж всього вегетаційного періоду, уражуючи всі вегетативні органи рослин.

Збудник розвивався в сумчастій стадії з весни до кінця осінньої вегетації. Інкубаційний період становив 3–5 днів, цикл розвитку 26–30 днів і було встановлено три генерації патогена. Знаючи цикл розвитку патогена можна прогнозувати інтенсивність розвитку бурої плямистості у поточному році.

Жовта плямистість уражувала рослини у фазі стеблуння на початку бутонізації. Хвороба уражувала листя нижнього ярусу, а потім поступово переходила на верхні яруси. Інтенсивний розвиток хвороби був відмічений при чергуванні сухої жаркої та вологої погоди.

Під час жаркої сухої погоди сумкоспори мали більший період життєздатності. Плями на листках були добре вираженими, а уражене листя швидко засихало.

Аскохітоз був відмічений у фазі відростання люцерни. Перші симптоми хвороби спостерігали після стійкого переходу температури повітря через 10 °С у фазі стеблуння люцерни.

Нами встановлено, що при переході середньодобової температури повітря через 20 °С поширеність і розвиток хвороби знижувалися. Сильно уражене аскохітозом листя засихало і опадало. В уражених бобах утворювалося щупле з потемнілою оболонкою насіння. За вегетацію патоген давав декілька поколінь конідіального спороношення, в кінці вегетації формувалися пікніди, які і залишалися на зимівлю.

Перші симптоми пероноспорозу в посівах люцерни відмічені в першій половині квітня у вигляді блідих розпливчастих плям. Ознаки хвороби відмічалися після стійкого переходу температури повітря через +10⁰С у фазі стеблуння люцерни. На сильно уражених рослинах було відмічено опадання листя, що приводило до зменшення асиміляційної поверхні рослин, погіршувало плодоутворення, знижувало урожайність насіння та якість зеленої маси. На відміну від бурої та жовтої плямистостей, іржі та борошнистої роси, спад розвитку хвороби спостерігався у фазі дозрівання бобів люцерни. Поряд із впливом метеорологічних умов та поширеність пероноспорозу впливають конкурентні відносини із збудниками інших хвороб, переважно бурої плямистості.

Результатами наших досліджень встановлено, що фенологія люцерни і розвиток на ній грибних хвороб залежить від сезонної динаміки, температурного режиму, вологості повітря, кількості опадів упродовж вегетації та технології вирощування культури.

УДК: 630.4+632.75

**С. Ф. Ужевская, канд.биол.наук, Е. Н. Попова, канд. биол. наук, В. Е. Рыжко
Одесский национальный университет имени И. И. Мечникова**

БЕЛАЯ ЦИКАДКА *METCALFA PRUINOSA* В ОДЕССЕ

Белая цикадка — *Metcalfa pruinosa* Say, 1830 (Hemiptera, Flatidae) широко распространена в странах Северной и Центральной Америки. Миграция населения, развитие международных транспортных сообщений приводят к освоению вредителями новых территорий, инвазии их в новые биотопы, приспособлению к новым пищевым объектам. В конце 80-х гг. XX в. белая цикадка была впервые отмечена в Европе (Австрия, Франция, Италия, Сербия, Швейцария, Хорватия, Румыния, Турция), а в 2009 г. — зарегистрирована на юге России (Гнездилов, Сугонаев, 2009). Это широкий полифаг (Wilson et al., 1994), повреждающий ряд ценных плодовых видов растений и представляющий серьезную угрозу зеленым насаждениям города.

В Одессе первые единичные случаи поражения белой цикадкой айланта высочайшего были зарегистрированы нами в 2011 г. на территории Приморского района (проспект Т. Г. Шевченко). Отмечено одно поколение.

В 2012 г. белая цикадка широко распространилась: она была зафиксирована на 182 видах покрытосеменных растений из 58 семейств (45 — Розовых, 14 — Астровых, 10 — Бобовых, 8 — Жимолостных, 7 — Маслиновых, 6 — Яснотковых и Гортензиевых, 5 — Кленовых). Следы повреждений личинками зарегистрированы в первую декаду июля, имаго появились в конце июля.

Наибольшая зараженность выявлена у таких 9 видов из 5 семейств: *Ailanthus altissima* (Mill.) Swingle — айлант высочайший (Симарубовые), *Brussonetia papyrifera* (L.) Vent — бруссонетия бумажная (Тутовые); *Rosa canina* L. —